

Finansdepartementet
103 33 Stockholm

Coompanions yttrande angående SOU 2019:56 "Idéburen välfärd"

Coompanion är en företagsrådgivande organisation för människor som vill starta kooperativa, idéburna och sociala företag eller andra verksamheter tillsammans. Vi finns på 25 platser i landet och är representerade i Sveriges samtliga län. Coompanion breddar entreprenörskapet och ger människor som vill förverkliga företagsidéer tillsammans skräddarsydd information, företagsrådgivning och utbildning - från idé till framgångsrikt företagande. Kooperativt, idéburet och socialt företagande är entreprenörskap på alla nivåer och kan bedrivas i ekonomisk förening, SVB, ideell förening med helägt aktiebolag eller aktiebolag. Oftast startar dessa verksamheter i form av ekonomisk förening. Coompanion har ca 120 medarbetare samt ägs och styrs lokalt av över 1200 medlemmar vilka precis som vi, vill verka för ett demokratiskt företagande där samarbetet och allas engagemang är rena drivhuset för ekonomisk, social och hållbar tillväxt.

Sammanfattning

- Coompanion **välkomnar** utredningen och anser att den är ett mycket viktigt inslag i välfärdsdebatten. Vi har en i stort mycket positiv grundinställning till förslaget, och i stora delar håller med utredningens förslag. Att utredningen också har en bred parlamentarisk förankring anser vi är viktigt för implementeringen av utredningens olika förslag.
- Coompanion **tillstyrker** utredningens förslag om behovet av en definition av idéburen sektor samt att den ska införas i lag. Vi **avstyrker** dock förslaget på definition: Utredningens förslag till definition av idéburna aktörer är:
För att anses vara en idéburen aktör i offentligt finansierad välfärdsverksamhet enligt lagen ska organisationen vara en juridisk person som
 - inte är direkt eller indirekt ägd eller kontrollerad av staten, en kommun eller en region,
 - har ett syfte som är oegennyttigt,
 - bedriver eller har för avsikt att bedriva offentligt finansierad välfärdsverksamhet, och

- inte gör några värdeöverföringar till annan än registrerade idéburna aktörer eller till forskning.
- inte är direkt eller indirekt ägd eller kontrollerad av staten, en kommun eller en region.

Coompanion anser att definitionen bör ändras till:

För att anses vara en idéburen aktör i offentligt finansierad välfärdsverksamhet enligt lagen ska organisationen vara en juridisk person som

- inte är direkt eller indirekt ägd eller kontrollerad av staten, en kommun eller en region,
- *har ett syfte som främjar allmännytta och/eller medlemsnytta,*
- bedriver eller har för avsikt att bedriva offentligt finansierad välfärdsverksamhet, och
- inte gör några värdeöverföringar till annan än registrerade idéburna aktörer eller till forskning.
- inte är direkt eller indirekt ägd eller kontrollerad av staten, en kommun eller en region,
- *ska bygga på transparens och inflytande av de som verksamheten berör och ha en demokratiskt uppbyggd ledningsstruktur.*

- Coompanion **välkomnar** utredningens ambitioner att syftet med definitionen inte är att utesluta några idéburna aktörer utan att avgränsa mot offentliga och kommersiella aktörer. Coompanion anser dock att ordet "oegennyttig" inte är tillfredsställande då det kan misstolkas. Oegennyttig är svårbegripligt och omätbart. Därför föreslår vi att oegennyttig ändras till "har ett syfte som främjar allmännytta och/eller medlemsnytta" enligt tidigare definitioner på området samt i likhet med definitioner av idéburna organisationer och företag i andra länder.
- Vidare anser Coompanion att **det är olyckligt** att demokratiaspekten är borttagen från den svenska definitionen. Demokratisk uppbyggnad på lednings, förenings och organisationsnivå är avgörande faktorer för ett starkt civilsamhälle, men garanterar också transparensen till och tilliten för en idéburen sektor i offentligt finansierad välfärd. Därför uppmanar vi att en punkt läggs till i definitionen enligt: "ska bygga på transparens och inflytande av de som verksamheten berör och ha en demokratiskt uppbyggd ledningsstruktur".
- Coompanion **efterfrågar** en tydlighet i om utredningen bedömer idéburen verksamhet utifrån associationsrättslig grund eller om det är andra kriterier (som t.ex. ändamål) som ska uppfyllas. Är det sistnämnda, vilket vi uppfattar, anser vi att hela delen omkring associationer bör skrivas om till mer objektiv information, utan att utredaren lägger något värde i vad som kan anses vara en bra associationsrättslig form. Coompanion uppmanar alltså utredningen att tvätta av åsikter och bedömningar i underlaget.

- Vi **efterfrågar** en mer tydlig och rättslig genomgång av den ekonomiska föreningen, stiftelseassociationer, ideella föreningar, SVB och andra associationsrättsliga organisatoriska möjligheter för idéburen organisering, som bygger på de olika associationernas möjligheter att utgöra idéburen organisering i Sverige, snarare än hur de riskerar att missbrukas vilket vi uppfattar är utredningens utgångspunkt.
- Coompanion **välkomnar** utredningens vidare tolkning om reserverade kontrakt för idéburen sektor. Vi **ställer oss dock frågande** till om ett förfarande som innebär att offentliga kontrakt avseende sociala tjänster eller andra särskilda tjänster generellt reserveras för idéburna aktörer är förenligt med upphandlingsrätten. Tidigare utredningar, som behandlar samma praxis som denna utredning, har bedömt att det inte är möjligt att reservera kontrakt generellt för den idéburna sektorn. Coompanion ställer sig därför frågande till vad som är nytt i denna utredning, vilket fått utredarna att föreslå denna lagändring, förutom att Norge och Italien som exempel arbetat med frågan. Är det dessa exempel som utredningen rättsligt grundar sin argumentation på, efterfrågar Coompanion fördjupad analys om tröskelvärde och definitioner.
- Coompanion **delar** utredningens bedömning om att det finns flera möjligheter att inom ramen för gällande upphandlingsregelverk utforma upphandlingar på sätt som underlättar för idéburna aktörer och bättre tar tillvara de idéburna aktörernas särart och det mervärde de kan tillföra. Coompanion anser att Lagen om offentlig upphandling kan användas på många olika sätt för att främja idéburna organisationer och att möjligheten till att reservera kontrakt kommer att vara på marginalen oavsett om den införs eller ej. Därför anser Coompanion att det är olyckligt att utredningen föreslår en så omfattande, tveksam, lagförändring. Vi tror att utfallet skulle bli mycket större om informationsuppdrag gavs för att använda upphandling som helhet för att främja den idéburna sektorn.
- Coompanion **välkomnar** utredningens förslag på identifiering av det legala utrymmet runt IOP samt stödjer utredningens förslag om att IOP inte ska lagstiftas. Coompanion tillstyrker därför utredningens förslag om att idéburet offentligt partnerskap inom offentligt finansierad välfärdsverksamhet inte bör regleras i lag då vi anser att det är viktigt att slå vakt om den idéburna sektorns självständighet.
- Coompanion **tillstyrker** utredningens förslag om att valfrihetssystem föreslås ändras så att det dels framgår att de grundläggande principer som följer av EUF-fördraget inte gäller för valfrihetssystem som saknar ett bestämt gränsoverskridande intresse.
- Coompanion **uppmuntrar** av utredningens objektivitet och djup i analysen av den EU-rättsliga regleringen och det nationella handlingsutrymmet. Vi upplever att

beskrivningen i kapitlet är objektivt och omfattande samtidigt som det är kärnfullt och informativt.

- Coompanion **välkomnar** utredningens bedömning att definitionen kommer att innebära förbättrade möjligheter att ta fram statistik om idéburna aktörer. Vi vill särskilt uppmärksamma att det vore önskvärt att denna statistik också kopplas till EUs system med satellitkonton så internationell jämförelse underlättas. Därför är det särskilt viktigt att idéburna aktörer definieras på liknande sätt som i övriga Europa; d.v.s. med allmännytta och/eller medlemsnytta som främsta drivkraft samt inkluderande av den demokratiska aspekten.
- Coompanion **föreslår** vidare att den avgift som registreringsmyndigheten föreslås få ta ut i ersättning kan vara differentierad och baserad på organisationens omsättning.
- Avslutningsvis **välkomnar** vi som sagt hela utredningen och anser att det är ett mycket viktigt inspel i det fortsatta svenska välfärdsbygget. Vi ser dock ett behov av att det finns starka stödjande strukturer runt omkring de idéburna organisationerna, inte minst när det gäller nystart och innovation. Redan idag finns en väl fungerande och uppbyggd organisation för det, representerade i Sveriges alla län, via Coompanion. Inom Coompanion finns kompetensen och kunskapen om de idéburna organisationernas förutsättningar och behov, samt närheten till kommuner och regioner, ofta i form av medlemskap. Därför uppmanar vi utredningen att tydligt visa på den stödstruktur som redan finns för fler och växande idéburna verksamheter, med tydligt fokus på nystart och innovation.

Coompanion ställningstagande till bedömningarna i utredningen

1.1 Förslag till lag om registrering av idéburna aktörer inom offentligt finansierad välfärdsverksamhet

Coompanion **välkomnar** utredningens förslag till lag om registrering av idéburna aktörer inom offentligt finansierad välfärdsverksamhet och anser att den säkerställer på ett bra sätt idéburna aktörer. Vi ställer oss dock frågande till begreppet oegennyttig. Vi anser att definitionen om oegennyttig är svårbegriplig. Utredningen har snarast fokuserat på associationsrättslig grund än syfte med verksamheterna. Vi ser inte att någon verksamhet, oavsett associationsrättslig grund, kan betraktas som oegennyttig. All verksamhet som bedrivs gör det egennyttigt, även om organisationen i sig har allmännytta och/eller medlemsnytta som främsta drivkraft. Därför **föreslår vi att oegennyttig ändras till "har ett syfte som främjar allmännytta och/eller medlemsnytta"** enligt tidigare definitioner på området samt i likhet med definitioner av idéburna organisationer och företag i andra länder.

Vidare anser Coompanion att det är olyckligt att demokratiaspekten är borttagen från den svenska definitionen. Demokratisk uppbyggnad på lednings, förenings och organisationsnivå är avgörande faktorer för ett starkt civilsamhälle, men garanterar också transparens till och tilliten för en idéburen sektor i offentligt finansierad välfärd. Demokratiskt inflytande från medlemmar, deltagare eller personal är inkluderade i definitioner om idéburen organisation i hela världen. Demokrati, transparens och inflytande av de som verksamheten berör är avgörande för att en definition om idéburen organisation överhuvudtaget ska vara möjligt att följa upp samt garanterar transparens och skapar tillit för sektorn. Samtidigt visar forskning på området att demokratiskt styrda organisationer har en stabiliserande struktur i samhället. Därför **uppmannar vi att en punkt läggs till i definitionen enligt: "ska bygga på transparens och inflytande av de som verksamheten berör och ha en demokratiskt uppbyggd ledningsstruktur"**.

I sammanhanget vill vi också uppmärksamma utredningen på att Coompanions föreslagna definition bättre överensstämmer med motsvarande definitioner i andra länder vilket underlättar att statistik avseende idéburna organisationer kan kopplas an till EUs system med satellitkonton så att internationell jämförelse underlättas.

I övrigt **håller** Coompanion **med** utredningen om själva registreringen och tillsynen av Idéburna aktörer inom offentligt finansierad välfärd.

1.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2008:962) om valfrihetssystem

Coompanion **tillstyrker** överlag utredningens förslag till lag om ändring i lagen (2008:962) om valfrihetssystem. Återigen vill vi poängtera otydligheten i definitionen av oegennyttig och föreslår att hela utredningen konsekvent ändrar **oegennyttig till "har ett syfte som främjar allmännyttan och/eller medlemsnytta"**. Definitionen om värdeöverföring regleras i punkt 3 av förslaget, vilket säkerställer att föreningar med monetär ekonomisk medlemsnytta utesluts, varför vi anser att det saknar värde att definiera det även i denna punkt genom ordet oegennyttig.

1.3 Förslag till lag om ändring i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling

Coompanion **välkomnar** utredningen vidare tolkning om reserverade kontrakt för idéburen sektor. Vi ställer oss dock frågande till möjligheten att överhuvudtaget genomföra detta förslag. EU:s artikel 77 syftar till att främja personalövertagande och lydelsen idag är:

En upphandlande myndighet får reservera deltagandet i en upphandling av tjänster som anges i bilaga 2 a ... för sådana organisationer som

- 1. har som syfte att fullgöra ett offentligt uppdrag som är kopplat till att tillhandahålla sådana tjänster,*
- 2. återinvesterar eventuell vinst för att uppnå syftet enligt 1, och*

3. har en lednings- och ägarstruktur som grundar sig på personalens ägande eller deltagande eller som kräver aktivt deltagande av personal, användare eller berörda parter.

Syftet med lagen är alltså (vilket stöds av CPV koderna) att underlätta anställda i en verksamhet att driva den vidare under 3 år, för att sedan upphandlas på en öppen marknad. Vi förstår inte logiken eller mervärdet bakom utredningens förslag om att bredda artikeln till att innefatta hela den idéburna sektorn.

Tidigare utredningar på området visar tydligt att det saknas förutsättningar att reservera kontrakt i en upphandling till idéburna aktörer. Utredningen hänvisar till målen C-113/13 Spezzino och C-50/14 Casta, men dessa är genom 2014 års LOU-direktiv begränsade till tjänster som faller utanför direktivets tillämpningsområde, så som kontrakt vars värde understiger tröskelvärdena och avseende tjänster som uttryckligen undantagits från detta. Tidigare utredningar har bedömt att det är mycket tveksamt om ett förfarande som innebär att offentliga kontrakt avseende sociala tjänster eller andra särskilda tjänster generellt reserveras för idéburna aktörer är förenligt med upphandlingsrätten. Coompanion ställer sig därför frågande till vad som är nytt i denna utredning, vilket fått utredarna att föreslå denna lagändring.

3. Utredningens avgränsning av begreppet välfärd

Coompanion **tillstyrker** utredningens förslag till avgränsning av begreppet välfärd och anser att kapitlet ger en bra beskrivning av de idéburna organisationernas verksamhet i välfärdsområdet (3.1.5). Vi anser att avgränsningar är nödvändiga för att förtydliga utredningens implementering och anser att de definierade områdena har en bra bredd av verksamheter där ofta idéburna organisationer är representerade (3.2).

4. Idéburen sektor och offentligt finansierad välfärd

Coompanion **tillstyrker** utredningens redogörelse för idéburen sektor och offentligt finansierad välfärd.

5. Förslag till en tydlig definition av idéburna aktörer i välfärden

Coompanion **håller med** utredningen om behovet av en tydlig definition av idéburna aktörer, men anser att bakgrunden till kapitlet inte kan anses utgöra ett fullständigt underlag. Till exempel saknas den definition som fortsatt gäller för social ekonomi i Sverige;

Med social ekonomi avses organiserade verksamheter som primärt har samhällliga ändamål, bygger på demokratiska värderingar och är organisatoriskt fristående från den offentliga sektorn.

Dessa sociala och ekonomiska verksamheter bedrivs huvudsakligen i föreningar, kooperativ, stiftelser och liknande sammanslutningar. Verksamheter inom den sociala ekonomin har allmännyttan och/eller medlemsnytta, inte vinstintresse, som främsta drivkraft.

Likaså anser vi att det är omöjligt att på grundval av internationell utblick definiera sektorn rättvist genom det utrymme som utredningen ger. Dels saknas flertalet länder med en väl uppbyggd idéburen sektor och dels speglas flera av de länder som tas upp i utredningen alltför snävt. Coompanion **föreslår** därför att utredningen tydliggör i detta avsnitt att definitionen och det internationella underlaget inte utgör någon fullständig kartläggning, utan att vi är väl medvetna om att definitioner och idéburna verksamheter kan uppfattas olika än vad utredningen beskriver.

5.4 Bedömningar och förslag

5.4.1 Eventuella brister i nuvarande associationsrättsliga reglering

Coompanion **avstyrker** utredningens bedömning om att det saknas behov av att vidta särskilda åtgärder för att göra befintliga eller delar av befintliga associationsformer mer användbara och attraktiva för idéburen verksamhet inom välfärden eller andra närliggande offentligt finansierade eller subventionerade verksamheter. Vi anser att detta behöver prövas igen, då den ekonomiska föreningen har en bredd av verksamheter och där den idéburna välfärden är att bedöma särskilt.

Tidigare i utredningen framgår att "när det gäller ekonomiska föreningar ska det utvecklas ett rättssäkert tillvägagångssätt för att i varje enskilt fall pröva om en ekonomisk förening är en idéburen verksamhet i praktiken eller inte". Coompanion anser att detta måste gälla för samtliga associationsformer. Samtidigt anser vi att hela detta resonemang faller då, i enighet med 5.4.5, utredningen föreslår att det i varje fall ska bedömas om organisationen som har för avsikt att bedriva välfärd ska bedömas utifrån ett antal kriterier och registreras. Coompanion anser då inte att associationsformen är avgörande. Vi efterfrågar en tydlighet i om utredningen bedömer idéburen verksamhet utifrån associationsrättslig form eller andra kriterier som ska uppfyllas. Är det sistnämnda, vilket vi uppfattar, **anser vi att hela delen omkring associationer bör skrivas om för information, utan att utredaren lägger något värde i vad som kan anses vara en bra associationsrättslig form.**

Som exempel; under 5.4.5, står att "definitionen ska kunna tillämpas på alla typer av associationsformer" vilket innebär att även den ekonomiska föreningen som bygger på demokratiska principer och medlemskap för att uppnå sina mål, har en framskjuten roll i förverkligande av utredningens syfte. I kapitel 5.3.4 konstaterar man att många av de idéburna organisationerna inom välfärden väljer just ekonomiska föreningar, tex brukarkooperativ, funktionshinderrörelsen, arbetsintegrerande sociala företag, ASF, rehabilitering, föräldra- och personalkooperativ vilket gör den ekonomiska föreningar

värdefull i utvecklingen av idéburen välfärd. Därför ifrågasätter vi de delarna i utredningen som redovisar en (enligt oss) ogrundad uppfattning om den ekonomiska föreningen.

Ett annat exempel är skrivningar om att ekonomiska föreningar som association inte passar in, men att de skulle kunna registrera sig utan ekonomiskt medlemsintresse. I föreningslagen avseende föreningens syfte, §4 framgår;

4 § En förening ska anses vara en ekonomisk förening om den har till syfte att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom ekonomisk verksamhet som medlemmarna deltar i

1. som konsumenter eller andra förbrukare,
2. som leverantörer,
3. med egen arbetsinsats,
4. genom att använda föreningens tjänster, eller
5. på något annat liknande sätt.

Medlemmens ekonomiska intresse behöver alltså inte vara monetär. Coompanion menar att det i föreningslagen är tydligt att den ekonomiska verksamheten vari medlemmarna deltar i är lagstiftningens grundfundament. Samtidigt kan ekonomiska föreningar likt alla andra organisationer i andra associationsformer ha syften och målsättningar i verksamheten som har andra syften än rent ekonomiska, så som t.ex. sociala syften. Dock menar utredningen att det ekonomiska syftet att främja medlemmarnas ekonomiska intresse endast till viss del är av det slag som krävs av lagen. Vad som avses med "viss del" framgår inte i utredningens förslag och det finns heller inget i lagen om ekonomiska föreningar som stöder resonemanget kring en "viss del".

Vidare på sidan 169 exemplifieras oegennyttan i relation till föräldrakooperativ organisering. Utredningen menar exempelvis att idéburna aktörer som bedriver förskole- och fritidsverksamhet i form av t.ex. förskole- och fritidsverksamheter i form av t.ex. föräldrakooperativ kan ha ett oegennyttigt syfte. Förutsatt att den föräldrakooperativa verksamheten bedrivs inom associationsformen ekonomisk förening (vilket är vanligaste associationsformen gällande föräldrakooperativ) kan man inte komma runt lagstiftningens syfte. Coompanion menar att sådan ekonomisk förening har till syfte att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom att tillhandahålla barnomsorg åt medlemmarnas barn. Vidare att medlemmarna deltar i verksamheten som konsumenter av föreningens tjänster.

Relaterat till lagstiftningen är således den ekonomiska nyttan att genom föreningens barnomsorgstjänster kan medlemmar förvärvsarbeta. Coompanion delar utredningens perspektiv avseende att man kan tolka den ekonomiska verksamheten som oegennyttig - men vidhåller att tolkningen av begreppet "oegennyttig" är en försvårande omständighet. Ett alternativ kan vara att just föräldrakooperativa verksamheter organiseras som ideella föreningar, i syfte att undslippa kopplingen till "ekonomisk verksamhet" och istället

koppla verksamhetens syfte till mera ideella målsättningar. Men då uppstår problematiken att Sveriges domstolar menar att verksamheten i sådant fall bedrivs av "oregistrerade ekonomiska föreningar", att barnomsorg är en ekonomisk och inte en ideell verksamhet.

Coompanion uppmanar alltså utredningen att tvätta av åsikter och bedömningar i underlaget. Vi menar också att stiftelser och ideella föreningar mycket väl kan bildas för egennytta. Som exempel kan hänvisas till en kartläggning om den sociala ekonomins utbredning i Stockholms län som genomfördes 2007 (Kossack & Wallenklint) där ett antal kriterier sattes upp för att definiera de verksamheter som ingår i den sociala ekonomin (den idéburna sektorn). Det grundläggande kriteriet är att "de bedriver någon form av näringsverksamhet samt att deras verksamhet har medlems- och/eller samhällsnytta som primärt ändamål". Med denna avgränsning så ingick 460 av totalt 5 500 stiftelser vilket är 8 % i den sociala ekonomin (den idéburna sektorn), vilket också innebär att hela 92 % inte kan anses vara en del av sektorn. Men detta finns inte med i underlaget till definition. Då ideell förening saknar lagstiftning, finns heller inte det rättsliga underlaget att avgöra hur verksamheterna uppfyller kriterierna.

5.4.3 En definition av idéburna aktörer i offentligt finansierad välfärdsverksamhet

Coompanion **tillstyrker** utredningens förslag om behovet av en definition av idéburen sektor samt att den ska införas i lag. Vi **avstyrker** dock förslaget på definition: Utredningens förslag till definition av idéburna aktörer är:

För att anses vara en idéburen aktör i offentligt finansierad välfärdsverksamhet enligt lagen ska organisationen vara en juridisk person som

- *inte är direkt eller indirekt ägd eller kontrollerad av staten, en kommun eller en region,*
- *har ett syfte som är oegennyttigt,*
- *bedriver eller har för avsikt att bedriva offentligt finansierad välfärdsverksamhet, och*
- *inte gör några värdeöverföringar till annan än registrerade idéburna aktörer eller till forskning.*
- *inte är direkt eller indirekt ägd eller kontrollerad av staten, en kommun eller en region.*

Coompanion anser att definitionen bör ändras till:

För att anses vara en idéburen aktör i offentligt finansierad välfärdsverksamhet enligt lagen ska organisationen vara en juridisk person som

- *inte är direkt eller indirekt ägd eller kontrollerad av staten, en kommun eller en region,*
- ***har ett syfte som främjar allmännyttan och/eller medlemsnytta,***

- bedriver eller har för avsikt att bedriva offentligt finansierad välfärdsverksamhet, och
- inte gör några värdeöverföringar till annan än registrerade idéburna aktörer eller till forskning.
- inte är direkt eller indirekt ägd eller kontrollerad av staten, en kommun eller en region,
- ***ska bygga på transparens och inflytande av de som verksamheten berör och ha en demokratiskt uppbyggd ledningsstruktur.***

Coompanion **välkomnar** utredningens ambitioner att syftet med definitionen inte är att utesluta några idéburna aktörer utan att avgränsa mot offentliga och kommersiella aktörer. Coompanion anser dock att ordet "oegennyttig" inte är tillfredsställande då det kan misstolkas. Vi anser dessutom att det kan bli svårt att göra bedömning om aktören är en idéburen organisation inom välfärden om "oegennyttig" ska vara ett av kriterierna. Likaså ser vi ett värde i att den svenska definitionen följer definitionerna i Europa och inom EU, där allmännyttiga och/eller medlemsnyttiga är det givna, istället för oegennyttiga. Av samma anledning vill vi även se en inkludering av transparens och inflytande i definitionen, då den demokratiska aspekten av verksamheten är styrande i de allra flesta länder i Europa. Detta följer även det aktuella arbetet inom EU med en action plan for social economy.

Vidare anser Coompanion att det är olyckligt att demokratiaspekten är borttagen från den svenska definitionen. Demokratisk uppbyggnad på lednings, förenings och organisationsnivå är avgörande faktorer för ett starkt civilsamhälle, men garanterar också transparens till och tilliten för en idéburen sektor i offentligt finansierad välfärd. Demokratiskt inflytande från medlemmar, deltagare eller personal är inkluderade i definitioner om idéburen organisation i hela världen. Demokrati, transparens och inflytande av de som verksamheten berör är avgörande för att en definition om idéburen organisation överhuvudtaget ska vara möjligt att följa upp samt garanterar transparens och skapar tillit för sektorn. Samtidigt visar forskning på området att demokratiskt styrda organisationer har en stabiliserande struktur i samhället. Därför **uppmanar vi att en punkt läggs till i definitionen enligt: "ska bygga på transparens och inflytande av de som verksamheten berör och ha en demokratiskt uppbyggd ledningsstruktur".**

5.4.4 Värdeöverföringar

Coompanion **tillstyrker** utredningens förslag. Vi ser gärna en utvecklad argumentation om försäljning av vårdinrättning och konsekvenser i relation till det. Detta är t.ex. reglerat inom SVB, men inte för andra associationsformer.

5.4.5 Förslag till förfarande

Coompanion **tillstyrker** utredningens förslag men vill i sammanhangen återigen påtala den problematik som begreppet "oegennyttig" innebär och som vi redogjort för tidigare. Coompanion föreslår vidare att den avgift som registreringsmyndigheten föreslås få ta ut i ersättning kan vara differentierad och baserad på organisationens omsättning. Vi menar att mindre idéburna organisationer så som bland annat många arbetsintegrerande sociala företag har en mycket liten ekonomisk omsättning. Coompanion menar att registreringsavgiften för organisationer vars omsättning understiger 3 miljoner kronor bör vara 0 kronor, och att det därefter införs ett differentierat system.

Vidare poängterar vi vikten, givet det som vi påtalat tidigare, att som utredningen föreslår ska denna registrering inte vara knuten till den juridiska personen rättskapacitet. Coompanion anser också att det behövs en ytterligare analys om på vilket sätt ett register påverkar annan bidragsgivning och lagstiftning för idéburna aktörer.

5.4.6 Avregistrering och fortsatt begränsning av värdeöverföringar

Coompanion **tillstyrker** utredningens förslag.

5.4.7 Andra alternativ för att motverka missbruk som utredningen har övervägt

Coompanion **håller med** utredningens ambition att finna instrument för att motverka missbruk, men tillstyrker utredningens slutsatser om dess möjlighet att genomföra.

5.4.8 Sanktioner

Coompanion **tillstyrker** utredningens förslag om att den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot bestämmelserna om värdeöverföringar ska kunna dömas till böter.

5.4.9 Överklagande

Coompanion **tillstyrker** utredningens förslag om överklagan och överprövning.

6. Den EU-rättsliga regleringen och det nationella handlingsutrymmet

Coompanion **uppmuntras** av utredningens objektivitet och djup i analysen av den EU-rättsliga regleringen och det nationella handlingsutrymmet. Vi upplever att beskrivningen i kapitlet är objektivt och omfattande samtidigt som det är kärnfullt och informativt.

Coompanion **välkomnar** utredningens vidare tolkning om reserverade kontrakt för idéburen sektor. Vi ställer oss dock mycket frågande till möjligheten att överhuvudtaget genomföra detta förslag. EU:s artikel 77 syftar till att främja personalövertagande och lydelsen idag är:

En upphandlande myndighet får reservera deltagandet i en upphandling av tjänster som anges i bilaga 2 a ... för sådana organisationer som

- 1. har som syfte att fullgöra ett offentligt uppdrag som är kopplat till att tillhandahålla sådana tjänster,*
- 2. återinvesterar eventuell vinst för att uppnå syftet enligt 1, och*
- 3. har en lednings- och ägarstruktur som grundar sig på personalens ägande eller deltagande eller som kräver aktivt deltagande av personal, användare eller berörda parter.*

Syftet med lagen är alltså (vilket stöds av CPV koderna) att underlätta anställda i en verksamhet att driva den vidare under 3 år, för att sedan upphandlas på en öppen marknad. Tidigare utredningar på området visar tydligt att det saknas förutsättningar att reservera kontrakt i en upphandling till idéburna aktörer. Tidigare utredningar har bedömt att det är mycket tveksamt om ett förfarande som innebär att offentliga kontrakt avseende sociala tjänster eller andra särskilda tjänster generellt reserveras för idéburna aktörer är förenligt med upphandlingsrätten. Coompanion ställer sig därför frågande till vad som är nytt i denna utredning, vilket fått utredarna att föreslå denna lagändring, förutom att Norge och Italien som exempel arbetat med frågan. Är det dessa exempel som utredningen rättsligt grundar sin argumentation på, efterfrågar Coompanion fördjupad analys om tröskelvärde och definitioner.

7. Utredningens bedömningar och förslag beträffande idéburet offentligt partnerskap

Coompanion **välkomnar** utredningens bakgrund till IOP och håller med om att det redan finns god vägledning med riktlinjer som vänder sig såväl till offentliga aktörer, myndigheter samt idéburen sektor.

7.2 Vad kännetecknar idéburna offentliga partnerskap

Coompanion **tillstyrker** utredningens bedömning om att utmärkande för IOP är att partnerskapet är ett samarbete mellan en eller flera offentliga aktörer och en eller flera idéburna aktörer i välfärden, att det syftar till att uppnå ett gemensamt allmännyttigt mål samt att såväl den offentliga som den idéburna aktören bidrar med resurser.

7.4 Bör IOP regleras i lag?

Coompanion **tillstyrker** utredningens förslag om att idéburet offentligt partnerskap inom offentligt finansierad välfärdsverksamhet inte bör regleras i lag. Coompanion ställer oss

bakom utredningens förslag om att inte lagstifta om Idéburet Offentligt Partnerskap (IOP) då vi anser att det är viktigt att slå vakt om den idéburna sektorns självständighet. Vi välkomnar ambitionen att identifiera det legala utrymmet runt IOP samt att utredningen har en bred parlamentarisk förankring. Men det finns redan idag mycket goda exempel på IOP runt om i Sverige och utvecklingskraften kring dessa, samt fler i framtiden, är mycket viktigt att värna. Om en lagstiftning på området ska genomföras överläter vi beslutsmakten till Riksdagen. Därför välkomnar vi utredningens förslag på identifiering av det legala ramverket runt IOP samt stödjer utredningens förslag om att IOP inte ska lagstiftas.

7.5 Utredningens förslag

Coompanion **tillstyrker** utredningens förslag. Vi håller med om förslagen som ska omfattas av IOP samt att upphandlingsmyndigheten ges i uppdrag att arbeta med informationsinsatser, förvalta och utveckla utredningens vägledning. Vi vill dock poängtera att Upphandlingsmyndighetens främsta ansvar är att värna konkurrens och att vår uppfattning om IOP är att det handlar om samarbete. Vi ser ett värde i att säkerställa diskrepansen mellan upphandling och IOP men efterfrågar en annan aktör för att övervaka arbetet. Vi anser att det är av särskild vikt att ömsesidigheten om att båda parter bidrar till ett gemensamt intresse fastslås, samt att arbetet med att definitionen av IOP i kombination med det legala utrymmet utvecklas till att få status som nationell standard (istället för lagstiftning). Vi välkomnar särskilt att utredningen identifierat vikten av att bredda uppdraget till kommuner och regioner via SKR samt MUCF likväl som företrädare för de idéburna aktörerna.

8. Utredningens bedömningar och förslag rörande offentlig upphandling

8.1 Bedömningar och förslag som rör tillämpningen av upphandlingslagstiftningen

Coompanion **delar** utredningens bedömning om att det finns flera möjligheter att inom ramen för gällande upphandlingsregelverk utforma upphandlingar på sätt som underlättar för idéburna aktörer och bättre tar tillvara de idéburna aktörernas särart och det mervärde de kan tillföra. Vi välkomnar utredningens förslag att upphandlingsmyndigheten får i uppdrag att arbeta med riktade informationsinsatser gentemot idéburna aktörer och upphandlande myndigheter i syfte att öka idéburna aktörers deltagande i upphandlingar. Det handlar om allt från krav i tilldelningskriterier till tekniska specifikationer. Den gällande upphandlingslagstiftningen 2014/24/EU tydliggör vikten att modernisera upphandlingsförfaranden genom att bland annat införa nya möjligheter att utnyttja sociala överväganden, en utvidgning av marginalen för driften av reserverade kontrakt samt infört ytterligare specifikationer för hälsa och sociala tjänster. Detta är nu införlivat i svensk lag.

EUs upphandlingsdirektiv och svensk lag (LOU (2016:1145)) främjar även en ökad socialt hållbar upphandling genom att bland annat poängtera bästa förhållande mellan pris och

kvalitet, att kontrakt bör delas upp i mindre volymer för att främja mindre organisationers deltagande, att onormalt låga anbud bör avvisas, att leverantören är ansvarig för tredje part, d.v.s. underleverantörer samt bestämmelser omkring märkning och certifiering.

8.2 Bedömningar och förslag för upphandling av kontrakt som avser sociala tjänster och andra särskilda tjänster

Coompanion anser att Lagen om offentlig upphandling kan användas på många olika sätt för att främja idéburna organisationer och att möjligheten till att reservera kontrakt kommer att vara på marginalen oavsett om den införs eller ej. Då tidigare utredningar har bedömt att det är mycket tveksamt om ett förfarande som innebär att offentliga kontrakt avseende sociala tjänster eller andra särskilda tjänster generellt reserveras för idéburna aktörer är förenligt med upphandlingsrätten **anser Coompanion att det är olyckligt att utredningen föreslår en så omfattande lagförändring**. Vi tror att utfallet skulle bli mycket större om informationsuppdrag gavs för att använda upphandling som helhet för att främja den idéburna sektorn.

Just att bredda artikel 77 uppfattar vi även vara oförenlig med lagstiftningen. Utredningen hänvisar till målen C-113/13 Spezzino och C-50/14 Casta, men dessa är genom 2014 års LOU-direktiv begränsade till tjänster som faller utanför direktivets tillämpningsområde, så som kontrakt vars värde understiger tröskelvärdena och avseende tjänster som uttryckligen undantagits från detta. Andra hänvisningar i utredningen gäller inte heller under nya direktiven, varför vi ifrågasätter förslaget om att reservera kontrakt till idéburna organisationer generellt.

Coompanion **tillstyrker** dock utredningens förslag om ändring av LOU i enlighet med de förslag som har presenterats i SOU 2018:44 för att reservera kontrakt som avser sociala och andra särskilda tjänster till idéburna aktörer för upphandlingar som understiger EU:s tröskelvärden.

9. Utredningens bedömningar och förslag rörande valfrihetssystem

Coompanion **tillstyrker** utredningens förslag om att valfrihetssystem föreslås ändras så att det dels framgår att de grundläggande principer som följer av EUF-fördraget inte gäller för valfrihetssystem som saknar ett bestämt gränsöverskridande intresse, dels att det är möjligt att reservera rätten att ansöka om att få delta i ett valfrihetssystem för idéburna aktörer, under förutsättning att det föreligger särskilda skäl. Likaså håller vi med om att det torde vara möjligt och även lämpligt att vid information till enskilda om leverantörer i ett valfrihetssystem lämna information om att en leverantör är en registrerad idéburen aktör.

10. Andra områden där definitionen av idéburna aktörer kan användas

Coompanion **tillstyrker** att definitionen av idéburna aktörer ska kunna användas vid bidragsgivning från staten, kommuner och regioner när detta anses lämpligt. Coompanion **välkomnar** utredningens bedömning att definitionen kommer att innebära förbättrade möjligheter att ta fram statistik om idéburna aktörer som exempelvis kan användas för att undersöka om regler gett de effekter som avsetts. Sådan statistik kan också användas för olika sorters jämförelser mellan idéburna aktörer och andra aktörer, offentliga eller privata. Vi vill särskilt uppmärksamma att det vore önskvärt att denna statistik också kopplas till EUs system med satellitkonton så internationell jämförelse underlättas. Därför är det särskilt viktigt att idéburna aktörer definieras på liknande sätt som i övriga Europa; d.v.s. med allmännytta och/eller medlemsnytta som främsta drivkraft samt inkluderande av den demokratiska aspekten.

11. Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Coompanion **anser att det är bra** att utredningen innehåller tydliga ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.

12. Konsekvenser av förslagen

Coompanion **delar** utredningens bedömning att förslagen kommer ha positiva samhällsekonomiska konsekvenser. Utredningens förslag syftar till att underlätta samarbete mellan offentliga myndigheter och idéburna aktörer. Det förbättrar möjligheterna att dra nytta av de resurser och den potential som finns i den idéburna sektorn. Vi ser också effekter med ökad tydlighet mot kommuner och regioner vad gäller möjligheter att använda olika verktyg för den kompetens som finns inom idéburen sektor. Förslagen, med vissa modifieringar, kommer också skapa bättre förutsättningar för den idéburna sektorn vilket självklart är positivt, men vi vill återigen poängtera vikten av att kostnader för de mindre idéburna aktörerna måste hållas ner.

Remissvaret är berett av Marita Öberg-Molin, Leif Tyrén och Coompanion Sveriges Ordförande samt efter remiss i Coompanion, antagen av Coompanion Sveriges styrelse 20200622.

Gordon Hahn

Ordförande Coompanion Sverige

COOMPANION
KOOPERATIV UTVECKLING

Coompanion Sverige
Skånegatan 61
116 37 Stockholm
www.coompanion.se